

HANNES RÅSTAM
PRÍPAD THOMASA QUICKA

Ako sa rodí sériový vrah

Ljndeni

Prípád Thomasa Quicka

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Hannes Råstam
Prípád Thomasa Quicka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

Ljndeni

PRÍPAD THOMASA QUICKA

HANNES RÅSTAM

PRÍPAD THOMASA QUICKA

Ako sa rodí sériový vrah

Ljndeni

Mojim detom

Človek túži byť milovaný.
Ak nie je, chce byť obdivovaný,
ak sa mu nesplní ani to, chce byť obávaný,
alebo aspoň nenávidený a opovrhovaný.
Túžime v ľuďoch vyvolať nejaký pocit.
Duša sa trasie pred prázdnotou
a dožaduje sa kontaktu za každú cenu.

HJALMAR SÖDERBERG: *Doktor Glas*

Obsah

Predslov	15
ČASŤ I.	19
Súdna psychiatrická klinika v Säteri, pondelok 2. júna 2008	21
Muž zo Säteru	23
Na titulných stranách	29
Charles Zelmanovits	33
Jazero Appojaure	37
Yenon Levi	46
Therese Johannesenová	50
Skeptici	54
Trine Jensenová a Gry Storviková	58
Johan Asplund	59
Prestávka	61
Prečo sa priznali?	63
List Sturemu Bergwallovi	69
Rozhovory s Janom Olssonom	70
Pustovník	73
Ujo Sture	76
Súdna psychiatrická klinika v Säteri, štvrtok 28. augusta 2008	80
Objav	82
Slepá koľaj	89
Previerka výpovede v Ørjeskogen	90

Súdna psychiatrická klinika v Säteri, streda 17. septembra 2008	104
Obrat	107
ČASŤ II.	113
Život v klamstve	115
Prichádza sériový vrah	118
Výnimočný pacient	123
Závislosť a terapia	130
Výlet k jazeru	135
Vážna hra	138
Blúdenie v slepých uličkách	152
Návraty do minulosti	163
Stureho alibi	169
Súboj lekárov	175
Birgitta Stähleová preberá opraty	182
Uzavreté otázky	191
Zmiznutie Charlesa Zelmanovitsa	192
Kognitívne vypočúvacie techniky	206
Morbídna šou	213
Nočné pochybnosti	222
Tím sa rozrástá	234
Posledný obyvateľ	243
Vyradení súrodenci	244
Vyradená hodina	249
Mnohopočetná osobnosť	259
Zúrivý rev	266
Konfrontácia	271
Prípád Yenona Leviho	279
Sten-Ove píše	281
Pojednávanie na súde v Gällivare	285
Nezdary	292
Quickova komisia kolabuje	308

Súdny proces v prípade vraždy Yenona Leviho	315
Do Ørjeskogen!	320
Zohraný tím	328
Archeologické vykopávky	336
Rozlúštený kód	342
Da capo	355
Rozhovor s prokurátorom	365
Rozhovor s obhajcom	371
Chyba systému	381
Dokumentárne filmy v SVT	389
ČASŤ III.	391
Karta sa obracia	393
Trináť šanónov	400
Kriminálny reportér	406
Posledný diel skladačky	415
Stretnutie s novinárom	420
Doslov	423
Závet hľadača pravdy	425
Chronológia Stureho Bergwalla/Thomasa Quicka	453

POROZPRÁVAM VÁM príbeh o sériovom vrahovi Thomasovi Quickovi, ktorý v časovom rozpätí takmer tridsiatich rokov zavraždil viac ako tridsať ľudí: dospelé ženy i mužov, mladých ľudí aj deti. Prvýkrát vraždil v roku 1964, keď mal len štrnásť. Spôsob, akým to vykonal, niesol jasné znaky všetkých jeho budúcich vražd. Beštiálne sexuálne vraždy, pri ktorých obeť znásilňoval, mučil a rozštvrcoval. Pil ich krv, jedol časti tiel a niektoré kúsky si bral so sebou domov ako trofeje, aby pomocou nich udržoval svoje predstavy živé, až kým si nenájde ďalšiu obeť. Telá obetí zakopal alebo len tak pohodil niekde pri ceste.

Čo sa týka beštiality a počtu obetí, nepatrí Thomas Quick ani v rámci kriminologických kritérií k bežným sériovým vrahom. Nachádza sa niekde na vrchole zoznamu vrahov histórie kriminalistiky západného sveta. V mnohých ohľadoch bol dokonca jedinečným. V opise jeho osoby, ktorý dominoval vo švédskych médiách i v predstavách ľudí posledných pätnásť rokov, však bol jeden problém: nič z toho, čo bolo uvedené vyššie, sa nestalo. Všetko je to výmysel. Thomas Quick nikdy nikoho nezavraždil, dokonca žiadnu zo svojich údajných obetí ani len nestretol. Quick bol len výplodom fantázie a zhmotnením zla v jeho najkrajnejšej podobe, výtvorom ľudí z jeho okolia.

Hannes Råstam nám priniesol jeho skutočný príbeh. Príbeh o Sturem Bergwallovi, narodenom v roku 1950 vo štvrti Korsnäs v meste Falun, ktorý už od raného detstva trpel viacerými fyzic-

kými i psychickými ochoreniami, polovicu svojho života strávil na psychiatrii a už ako mladík sa stal ťažko závislým od alkoholu, drog a liekov. Râstam v knihe vysvetlil, ako sa mohlo stať, že náš právny systém za asistencie psychiatrie vytvoril z ťažko psychicky chorého človeka a mýtomana sériového vraha.

Bol to sám Râstam, ktorý nielenže o týchto udalostiach napísal knihu, ale postaral sa aj o to, aby celá pravda vyšla na povrch. Odhalil tak skutočných darebákov, ktorí sa o túto lož zaslúžili.

Pochybovači a skeptici tu, samozrejme, boli už od začiatku deväťdesiatych rokov, keď sériový vrah Thomas Quick začal vyčítať v našom podvedomí. Čisto z časového hľadiska vstúpil Hannes Râstam do celého prípadu pomerne neskoro. Nijako zvlášť sa nepodobá na Johna Wayna, Jamesa Bonda či na švédskeho Carla Hamiltona. Vysoký, chudý novinár s rezervovaným, no korektným vystupovaním, občas s miernym úsmevom na perách. O „našom sériovom vrahovi“ natočil tri dokumentárne filmy, kde sa mu Quick na poslednú chvíľu priznal, že si to, bohužiaľ, celé vymyslel. Dokonca vďaka nemu vieme, čo a kto k tomu Quicka viedol.

Bolo to presne ako v starých filmoch z môjho detstva, kde kavaléria zvykla za zvuku dupotajúcich kopýt, fanfár a s vytasenými šablami pricvárať v úplne poslednej chvíli. Tentoraz jej však velil investigatívny reportér, ktorý sa zrazu vo všetkom podstatnom navylas podobal Johnovi Waynovi z westernov.

Všetka česť pochybovačom a skeptikom, no je to práve tá malá, odvážna skupina obyčajných novinárov, vedcov, obhajcov a tých, čo sa neboja biť za dobrú vec, a to i napriek tomu, že väčšina ostatných ľudí by si na ich mieste už dávno zmenila priezvisko. Bez Hannesa Râstama by mnohým z nás ako útecha zostali len pochybnosti, zatiaľ čo väčšina by tento problém vyriešila tak, že by jednoducho upriamila svoju pozornosť inam.

Fakt, že Hannes Râstam sa na svojej ceste za pravdou zároveň zapísal do švédskej histórie práva, sa tak trochu zdráham uviesť, a to z toho dôvodu, že podobné fakty so sebou jednoducho ne-

zvyknú prinášať veľký čitateľský zážitok. V tomto prípade je to však naopak. Rástim tento príbeh napísal a vyrozprával pútavo. Podáva nám v ňom obraz švédskeho právneho systému, ktorý zlyhal na morálnej, právnej i intelektuálnej úrovni, i systému psychiatrickej starostlivosti, pripomínajúceho skôr sovietske praktiky, o ktorých sme si doteraz mysleli, že si o nich môžeme len čítať. A ak sme si o nich aj niečo prečítali, tak sa to istotne netýkalo nás.

Na záver jedno jednoduché zhrnutie: v tejto knihe sa dozviete, ako švédska polícia, prokurátori, obhajcovia a sudcovia za asistencie rôznych lekárov, psychológov, jedného takzvaného odborníka na spomienky, novinárov a intelektuálov povýšili psychicky chorého mýtomana na „najhoršieho sériového vraha histórie kriminalistiky“.

Je to strašné, skutočné a absolútne výnimočné čítanie.

Leif G. W. Persson

ČASŤ I.

*„Ak vieme o všetkých tých hrôzach, ktorých sa
Thomas Quick na svojich obetiach dopustil,
a ak sme niekedy počuli jeho hlboký, zverský rev,
ostáva nám už len spýtať sa: je to skutočne človek?“*

PELLE TAGESSON, kriminálny reportér,
Expressen, 2. novembra 1994

Súdna psychiatrická klinika v Säteri, pondelok 2. júna 2008

SÉRIOVÝ VRAH, SADISTA a kanibal Sture Bergwall už sedem rokov neprijímal návštevy. Od očakávania, ktoré som pri vstupe na vrátnicu Súdnej psychiatrickej kliniky v Säteri pocítil, mi po tele behali zimomriavky.

„Hannes Råstam, Švédska televízia. Mám stretnutie so Sturem Bergwallom...“

Položil som novinársku akreditáciu do nerezového priečinka pod nepriestrelným sklom deliacim ma od vrátnika, a ten po chvíli konštatoval, že je všetko v poriadku.

„Prejdite bezpečnostným vchodom. Nedotýkajte sa dverí!“ zapraskal hlas z reproduktora.

Počúvol som, prešiel automatickými dverami, niekoľkými detektormi kovu a ďalšími automatickými dverami som vstúpil do čakárne, kde mi ošetrovatelka prehľadala tašku.

Nasledoval som jej rozhodný krok spleťou chodieb, schodov a výťahov. Klopkanie jej topánok po betónovej podlahe a inak len ticho, štrnganie kľúčov pred každými oceľovými dverami, pípajúce elektronické zámky, zabuchujúce sa pancierové dvere.

Thomas Quick sa priznal k viac ako tridsiatim vraždám. Šesť súdov ho jednohlasne odsúdilo za vraždu ôsmich ľudí. Po poslednom procese si dal „prestávku“, vrátil sa k svojmu pôvodnému menu Sture Bergwall a stiahol sa do ústrania. Počas tých siedmich rokov sa pravidelne znovu a znovu viedli ostré debaty o tom, či je Quick

sériový vrah, alebo mýtoman. Čo si o tom všetkom myslel hlavný aktér, nevedel nik. Teraz som sa s ním mal stretnúť zoči-voči.

Ošetrovateľka ma priviedla na veľké pusté oddelenie. Linoleum na podlahe sa lesklo čistotou. Pokynula mi, aby som sa posadil v malej miestnosti pre návštevy.

„Bude tu o chvíľu,“ povedala.

Zrazu sa ma zmocnil nepríjemný pocit.

„Bude niekto počas mojej návštevy čakať za dverami?“

„Toto oddelenie je uzavreté, žiaden personál tu nie je,“ odvetila stroho.

Akoby mi čítala myšlienky, vytiahla z vrecka malú škatuľku.

„Chcete núdzový alarm?“

Premeral som si najskôr ju a potom čiernu škatuľku.

Sture Bergwall sa tu lieči od roku 1991. Považovali ho za takého nebezpečného, že mal dovolené túto pevnosť opustiť len raz za šesť týždňov na vychádzku autom, a to len v sprievode troch ošetrovateľov. *Nech bláznovi dovoľia aspoň vidieť obzor, aby sa tu ešte viac nepomiatol*, pomyslel som si.

Na zváženie, či si situácia žiada bezpečnostný alarm, som mal len pár sekúnd. Nezmohol som sa na slovo.

„Jeden alarm je aj vo vedľajšej miestnosti,“ povedala.

Neznelo to trochu uštipačne? napadlo mi. Rovnako ako ja predsa musela vedieť, že žiadnu z Quickových obetí by nezachránil nejaký núdzový alarm, a už vôbec nie vo vedľajšej miestnosti.

Moje myšlienky zrazu prerušil Sture Bergwall, vysoký 189 centimetrov, ktorý sa v sprievode dvoch ošetrovateľov zjavil vo dverách. Mal na sebe vyblednutú mikinu, ktorá svojho času musela byť fialová, zodraté rifle a sandále. Neisto sa usmial a v miernom predklone ku mne natiahal ruku, aby som k nemu nemusel pristúpiť bližšie.

Pozeral som na ruku, ktorá podľa jej majiteľa mala zabiť najmenej tridsať ľudí.

Bola vlhká.

Ošetrovatelia sa vyparili.
Zostal som s kanibalom sám.

Muž zo Säteru

O tej krutej novine sme sa, ako to už býva zvykom, dozvedeli z médií.

Reportér *Expressenu* neotáľal a išiel rovno k veci:

„Nejaký chlap dolu vo Falune sa priznal k vražde vášho syna Johana. Máte k tomu nejaký komentár?“

Anna-Clara Asplundová stála na chodbe, na sebe mala ešte vždy bundu a v ruke kľúče. Práve sa vrátila z práce. Telefón počula zvonieť, už keď otvárala dvere.

„Nemám veľa času,“ vysvetľoval novinár. „Zajtra idem na operáciu pruhu, takže musím dokončiť článok.“

Anna-Clara Asplundová najprv nechápala, o čom hovorí. Uvedomila si však, že sa jej už zacelené rany znovu otvorila a v pondelok 8. marca 1993 bude opäť musieť čeliť nočnej more.

Akýsi štyridsaťdvaročný pacient na Súdnej psychiatrickej klinike v Säteri sa priznal k vražde jej syna, vravel novinár. „Zavraždil som Johana,“ uviedol vraj. Annu-Claru zarazilo, prečo o tom polícia informovala *Expressen* a ju nekontaktovala.

Björn a Anna-Clara Asplundovci zostúpili do hlbín pekla 7. novembra 1980. „Bol to úplne normálny piatok,“ ako sa hovorí. Takéto veci sa vždy stanú v úplne normálny deň. Pred tým, než sa Anna-Clara s jedenásťročným Johanom narýchlo rozlúčila a odišla do práce, prichystala mu raňajky. Okolo ôsmej sa chlapec vydal do školy, kam to mal asi tristo metrov. Nikdy tam však nedorazil a zmizol bez stopy.

Hneď v prvý deň zahájila polícia rozsiahle pátranie za pomoci helikoptér, tepelných kamier a pátracích skupín, no po chlapcovi ani stopy.

Prípád Johanovho zmiznutia sa stal jednou z najväčších záhad švédskej kriminalistiky. Rodičia poskytli množstvo rozhovorov, účinkovali v reportážach a zúčastnili sa debát. Znovu a znovu hovorili o tom, aký je to pocit prísť o jediné dieťa. Bez toho, aby vedeli, čo sa s ním stalo, a bez možnosti zájsť mu na hrob. No k ničomu to nevedlo.

Anna-Clara a Björn sa rozišli, keď mal Johan tri roky. Mali však spolu dobrý vzťah a po zmiznutí syna si na neľahkej ceste boli navzájom oporou. Spolu absolvovali bezútešné rozhovory s novinármi aj justíciou.

Obaja boli od začiatku presvedčení, že Johana uniesol bývalý druh Anny-Clary. Motívom mala byť nešťastná láska a neskrotná žiarlivosť. Niečo sa vymklo spod kontroly.

Bývalý druh tvrdil, že v to osudné ráno doma spal do deviatej, ale svedkovia ho videli vychádzať z domu o štvrt' na osem. Iní zase jeho auto zaznamenali okolo ôsmej pred domom Anny-Clary Asplundovej. Jeho priatelia a kolegovia vypovedali, že sa po Johanovom zmiznutí správal zvláštne. Dokonca sa na políciu obrátil aj jeho najlepší kamarát s presvedčením, že to bývalý partner Anny-Clary uniesol Johana.

V prítomnosti dvoch svedkov mu raz Björn Asplund vynadal: „Si len obyčajný vrah! Zavraždil si môjho syna a trestu sa nevyhneš. Každému, koho stretnem, poviem, že si to bol ty.“

Fakt, že dotyčný neprotestoval a ani na Björna Asplunda nepodal trestné oznámenie za ohováranie, bolo podľa rodičov ďalším znakom jeho viny.

Takže nepriame dôkazy, svedkovia aj motív by boli, no priame dôkazy žiadne.

Štyri roky po Johanovom zmiznutí splnomocnili Asplundovci advokáta Pelleho Svenssona, aby na bývalého partnera Anny-Clary podal súkromnú žalobu. Bol to neobvyklý krok, ktorý so sebou v prípade, ak by neuspeli, niesol značné finančné riziko.

Po dramatickom procese uznal okresný súd muža za vinného z únosu Johana a odsúdil ho na dva roky väzenia. Tento výsledok bol jedinečný a pre Annu-Claru a Björna Asplundovcov znamenal veľké víťazstvo.

Úspech z okresného súdu sa však na odvolacom súde zmenil na porážku. O rok neskôr, po odvolaní sa obhajoby, súd muža oslobodil. Anne-Clare a Björnovi Asplundovcom nariadil proti strane zaplatiť súdne trovy vo výške šesťstotisíc švédskych korún, od čoho ich však vzápätí „omilostil“ štát.

Od chlapcovho zmiznutia ubehlo sedem rokov, a to bez akýchkoľvek nových stôp. Po Johanovom vrahovi už nik nepátral.

Teraz stála Anna-Clara na chodbe ako prikovaná so slúchadlom v jednej ruke a s kľúčmi v druhej. Snažila sa pochopiť, čo jej novinár hovorí. Vyšetrovanie vraždy jej syna vraj bolo obnovené. K činu sa priznal nejaký pacient na psychiatrii. Na vhodný komentár sa nezmohla.

Anna-Clara Asplundová kontaktovala políciu v Sundsvalle, ktorá potvrdila novinárovi informácie. Na druhý deň sa v *Expressen* dočítala, že dotýčny pacient vraj Johana zaškrtil a následne jeho telo zakopal.

Reportérovi sa podarilo získať aj komentár Björna Asplunda, ktorý sa k novým skutočnostiam vyjadril skepticky. Bol naďalej presvedčený, že Johana zavraždil muž, proti ktorému podali žalobu, no nechával si otvorené vrátka:

„Ak by sa ukázalo, že Johana pripravil o život niekto úplne iný, budem sa s tým snažiť zmieriť,“ povedal pre *Expressen*. „Najdôležitejšie je dopracovať sa k rozuzleniu.“

Expressen prípad naďalej monitoroval a o niekoľko dní si mohla Anna-Clara o okolnostiach priznania säterského pacienta prečítať viac.

„Na Johana som natrafil pred školou a vlákal som ho do auta,“ vysvetľoval „muž zo Säteru“, ako ho začali nazývať, v *Expressene* z 15. marca. „Vydali sme sa k lesíku, kde som chlapca sexuálne

zneužil. Nemal som v úmysle zabiť ho, ale zmocnila sa ma panika, a tak som ho zaškrtil. Potom som telo zakopal, aby ho už nikto nenašiel.“

Štyridsaťdvaročný muž bol očividne veľmi chorý človek. Už v roku 1969 sa dopustil pohlavného zneužitia mladých chlapcov. Naposledy ho v roku 1990 chytili spolu s mladším kumpánom za bankovú lúpež v Grycksbo neďaleko Falunu. Následne ho umiestnili na kliniku v Säteri, kde sa na terapeutickom sedení priznal k vražde Johana. Podľa *Expressenu* povedal:

„Už s tým ďalej nedokážem žiť. Chcem to zo seba dostať von a dosiahnuť zmier a odpustenie.“

Ty s tým už nedokážeš žiť? Pomyslela si Anna-Clara a odložila noviny.

Hlavný prokurátor Christer van der Kwast bol energický päťdesiatnik s upravenou bradou a tmavými vlasmi ostrihanými na ježka. Bol známy hlbokým hlasom, ktorým dokázal odprezentovať svoje názory tak presvedčivo, že im uverili ako jeho podriadení, tak aj novinári. Bol to skrátka človek, z ktorého vyžarovalo sebavedomie, a zdalo sa, že si svoju pozíciu mimoriadne užíva.

Koncom mája zvolal tlačovú konferenciu. Dychtivým novinárom oznámil, že muž zo Säteru polícii prezradil, na ktorých miestach ukryl časti tela Johana Asplunda. Policajní technici práve na bližšie neurčenom mieste neďaleko Falunu pátrajú po jeho horných končatinách. Ďalšie časti rozkúskovaného tela mali byť poskrývané v okolí Sundsvallu. Napriek dôkladnému pátraniu za pomoci policajných psov sa však zatiaľ na uvedených miestach nič nenašlo.

„To však ešte nemusí znamenať, že tam nič nie je,“ komentoval okolnosti prokurátor.

Nenašli sa ani žiadne ďalšie dôkazy, ktoré by podozrivého spájali so zmiznutím Johana Asplunda. Kwast musel uznať, že na vznesenie obžaloby to stačiť nebude. „Podozrenie však naďalej

trvá,“ vysvetľoval, „pretože aj keď v tomto prípade dôkazy nemáme, säterský pacient je spájaný s ďalšou vraždou.“

Pred prítomnými Kwast uviedol, že už v roku 1964 zavraždil rovnako starého chlapca vo Växjö, vtedy štrnásťročného Thomasa Blomgrena.

„Údaje, ktoré säterský pacient vo svojej výpovedi uviedol, sú také podrobné a zapadajú do vyšetrovacej verzie do takej miery, že by som za normálnych okolností voči nemu neváhal podať obžalobu,“ povedal Christer van der Kwast.

Tieto argumenty boli hypotetické z dvoch dôvodov. Po prvé bola prekročená premlčacia lehota za vraždu, ktorá vtedy bola dvadsaťpäť rokov. Po druhé muž zo Säteru mal vtedy len štrnásť rokov, takže v tom čase nebol trestne zodpovedný. Napriek tomu hrala vražda Thomasa Blomgrena v ďalšom vyšetrovaní dôležitú úlohu. Fakt, že sa muž zo Säteru v štrnástich rokoch dopustil vraždy, bol nepochybne kompromitujúci.

Christer van der Kwast však neprezradil, na základe čoho muža polícia spájala s vraždou Thomasa Blomgrena. A keďže obžalobu v tomto prípade nemohli vzniesť, vyšetrovanie bolo neverejné. Gunnar Lundgren, advokát muža zo Säteru, bol napriek tomu s prokurátorom zajedno. Podľa neho bola výpoveď jeho klienta vierohodná.

Prostredníctvom médií sa o minulosti a osobnosti podozrivého muža zo Säteru dostávali na povrch čoraz nechutnejšie podrobnosti. Krimireportér denníka *Dala-Demokraten* Gubb Jan Stigson napísal, že muž sa pokúsil o „sexuálne motivovanú vraždu“ deväťročného chlapca vo falunskej nemocnici: „Keď začal kričať, snažil sa ho uškrtiť. Štyridsaťtriročný muž vo výpovedi uviedol, že obeti zvieral hrdlo, kým chlapcovi z úst nezačala striekať krv.“

Podľa *Dala-Demokraten* lekári už v roku 1970 upozornili, že muž zo Säteru je pravdepodobne vrah detí. Článok citoval aj posudok súdneho psychiatra, z ktorého vyplýva, že muž trpí „ťažkou sexuálnou perverzitou typu pedofília cum sadismus“. Je „nielen

nebezpečný, ale za určitých okolností mimoriadne nebezpečný pre život a zdravie svojho okolia.“

Dvanásteho novembra 1993 prezradil Gubb Jan Stigson, že policajné vyšetrovanie muža zo Säteru sa rozšírilo na päť vražd. Okrem vraždy Johana Asplunda v roku 1980 a Thomasa Blomgrena v roku 1964, bol podozrivý z vraždy pätnásťročného Alvara Larssona z ostrova Sirkön, nezvestného od roku 1967, štyridsaťosemročného Ingemara Nylunda, zavraždeného v Uppsale v roku 1977, a osemnásťročného Olleho Högboma, ktorý bez stopy zmizol v Sundsvalle v roku 1983.

Podľa Stigsona sa muž zo Säteru priznal ku všetkým piatim vraždám. O mužovi čoraz viac novinárov začalo písať ako o prvom skutočnom sériovom vrahovi Švédska.

„O vraždách chlapcov hovorí pravdu,“ uviedol *Expressen* v titulku k celostránkovému článku 17. júna 1994. Säterský pacient sa priznal k ďalšej vražde, ktorá pre vyšetrovanie znamenala prelom. Išlo o pätnásťročného Charlesa Zelmanovitsa, ktorý zmizol po školskej diskotéke v roku 1976 v Piteå.

Muž zo Säteru uviedol, že sa spolu so starším kamarátom vydali z Falunu do Piteå, kde si chceli vyhliadnuť chlapca, ktorého by zneužili. Natrafili na Charlesa a vlákali ho do auta. V lese muž zo Säteru chlapca uskrtil a telo rozštvrtil. Niektoré časti tela si z miesta činu vzal so sebou.

Podľa vyšetrovateľov vypovedal Quick tak presvedčivo, že polícia mohla dané časti tela lokalizovať. Prezradil aj to, ktoré časti tela si so sebou vzal domov.

Teraz mal Kwast po prvýkrát v rukách také dôkazy, aké sa v predošlých prípadoch polícii nepodarilo získať: priznanie spojené s časťami tela a výpoveď, ktorá dokazovala, že muž zo Säteru mal také informácie o vražde, aké mohol mať iba páchatel’.

„Štyridsaťtriročný säterský pacient je sexuálny vrah,“ konštatoval *Expressen* v článku zo 17. júna.

„Sme si istí, že o dvoch z vražd hovorí pravdu,“ potvrdil Christer van der Kwast.

Na titulných stranách

Keď Birgitta Stähleová, terapeutka säterského muža, v júli 1994 odchádzala na dovolenku, viacerí sa obávali, ako jej absenciu zvládne pacient, pre ktorého sa stali ich časté terapeutické sedenia čoraz nevyhnutnejšími. V pondelok 4. júla naplánovali ošetrovatelia kliniky obed v reštaurácii golfového areálu v Säteri. Muža tam namiesto Stähleovej sprevádzala mladá študentka psychológie, ktorá terapeutku v čase jej dovolenky zastupovala.

Študentka s pacientom odišli z oddelenia číslo 36 o trištvrte na dvanásť a vydali sa smerom ku golfovému ihrisku. Cestou potreboval pacient súrne na malú potrebu. Ospravedlnil sa a zašiel za roh polorozpadnutej budovy, ktorá bola kedysi súčasťou kliniky. Keď zmizol z dohľadu, rozbehol sa lesným chodníčkom smerom ku ceste Smedjebacksvägen, kde naňho už podľa plánu čakalo nashartované Volvo 745. Za volantom sedela mladá žena a na mieste spolujazdca asi dvadsaťročný muž, ktorého z kliniky podmienenčne prepustili. Muž zo Säteru sa zviezol na zadné sedadlo a šoférka dupla na plyn.

Osadenstvo auta sa rehotalo od vzrušenia, útek vyšiel presne podľa plánu. Mladík na prednom sedadle dozadu poslal plastové vrecúško s bielym práškom. Muž zo Säteru ho skúseným pohybom otvoril a naslineným ukazovákomp efektívne vyzbieral každé jedno zrnko. Prst si priložil k ústam, jazykom si horkú dávku prilapil na ďasno, oprel sa a zavrel oči.

„Bože, to je добрta,“ zamrmal, kým v ústach spracúval amfetamínovú pastu. Amfetamíny boli jeho obľúbenou drogou, dokonca mu aj chutili.

Jeho mladší kamarát na prednom sedadle mu podal žiletku, penu na holenie, modrú šiltovku a tričko a s prísnymp výrazom doňho strčil.

„Pohni si! Nemáme času nazvyš.“

* * *

V tom istom čase ako Volvo odbočilo na diaľnicu číslo 70 smerom na Hedemoru, začala si študentka psychológie robiť starosti. Vola-la naňho, no odpoveď neprichádzala, a tak musela konštatovať, že pacient je preč. Nemohla uveriť, že ju jej priateľský a dôveryhod-ne pôsobiaci zverenec takto okabátil. Po chvíli márneho hľadania sa nakoniec musela vrátiť na oddelenie číslo 36 a nahlásiť, že ušiel.

V tom čase bol už utečenec oholený a prezlečený. Radoval sa zo slobody a amfetamínového opojenia, zatiaľ čo auto bezcieľne pokračovalo po ceste číslo 270 smerom na sever.

Kým polícia v Borlänge vyhlásila po mužovi zo Säteru pátranie, prešlo štyridsaťdva minút a nikto ani len netušil, že sa v tej chvíli blížil v starom Volve do Ockelbo.

Večerníky sa udalosti hneď chytili. O úteku vyšlo zvláštne vyda-nie. Titulná strana večerníka *Expressen* vyštartovala na plný plyn:

POLÍCIA V NOCI NAHÁŇALA MUŽA ZO SÄTERU

„Je veľmi nebezpečný!“

Doteraz boli noviny z etických dôvodov nútené identitu muža zo Säteru chrániť. Keď je však najnebezpečnejší muž Švédska na úte-ku, verejný záujem si žiada uviesť ako jeho meno, tak aj podobizeň a životopisné údaje:

Muž zo Säteru (44) je dnes po zmene mena známy ako Thomas Quick. Priznal sa k vraždám piatich chlapcov, polícia a prokurátor ho spájajú minimálne s dvomi. Muž pre *Expressen* uviedol, že naj-radšej by chcel žiť v lese so svojimi psami. Dnes v noci ho polícia hľadala v lesoch v okolí Ockelbo.

Keď sa vodička Volva dozvedela, z čoho Thomasa Quicka polícia podozrieva, zľakla sa. Niekde v Hälsinglande zastavila na opuste-

nom statku a s mužmi sa rozlúčila. Tí dvaja na mieste našli dva nezamknuté bicykle, ktoré sa im podarilo spojzadniť, a vydali sa smerom k najbližšej obci. Cestou ich minulo či obehlo množstvo policajných áut a nad hlavami im hučali helikoptéry. No zvláštny pár na hrdzavých bicykloch nebol podozrivý nikomu.

Polícia nasadila do akcie jednotky vybavené samopalmi a nepriestrelnými vestami a so psovodmi márne pátrali po utečencoch až do polnoci. Tí strávili noc pod stanom a na druhý deň sa rozlúčili.

Amfetamín im došiel, obaja boli unavení a život na úteku ich pomaly prestával baviť.

Zatiaľ čo polícia pátrala v lesoch, dorazil na čerpaciu stanicu Statoil v malej obci Alfta muž v šiltovke.

„Máte tu niekde telefón?“ spýtal sa.

Zamestnanec benzínovej stanice muža, ktorý v ten deň zdobil titulky oboch večerníkov, nespoznal a dovolil mu použiť služobný telefón. Muž vyťukal číslo polície v Bollnåse. Bol stručný.

„Chcel by som sa vzdať,“ povedal.

„A kto volá?“ spýtal sa službukonajúci.

„Quick,“ odvetil Thomas Quick.

Útek vyvolal intenzívne debaty o benevolentnom prístupe ústavnej psychiatrie k pacientom. Najviac pobúrený bol policajný prezident Björn Eriksson.

„Som z toho sklamaný,“ vyjadril sa Eriksson. „Nemáme u nás toľko nebezpečných ľudí, aby ich nebolo možné ustrážiť. Podľa polície je ochrana verejnosti dôležitejšia ako náprava delikventov.“

Kritika bola namierená voči klinike v Säteri, no 10. júla 1994 sa na stránkach denníka *Dagens Nyheter* objavil článok na jej obhajobu. Autorom dlhého oslavného článku bol sám Thomas Quick. Chválil v ňom personál a úroveň starostlivosti kliniky, zatiaľ čo do novinárov si poriadne kopol:

„Volám sa Thomas Quick. Po mojom úteku minulý pondelok 4. júla a následnom obrovskom mediálnom hone už všetci vedia, kto som a ako vyzerám. Nechcem a ani nemôžem svoj útek zo Säteru obhajovať, no považujem za svoju povinnosť pokúsiť sa vyzdvihnúť úspešnú prácu zamestnancov kliniky. Ich úsilie a obeť v rozruhu spôsobenom novinármi v honbe za senzáciami úplne zapadli. Aj intelektuálne kapacity sa s novinármi márne snažia držať krok, či ich dokonca prehlušíť.“

Mnohých text prekvapil, pretože v ňom Quick pôsobil dojmom inteligentného človeka s dobrými vyjadrovacími schopnosťami. Prvýkrát sa verejnosti naskytla možnosť nazrieť do myšlienkových pochodov sériového vraha a tiež do terapeutického procesu, ktorý vyústil do jeho priznania sa k vraždám.

„Keď som sa prvýkrát ocitol na Súdnej psychiatrickej klinike v Säteri, nepamätal som si z prvých dvanástich rokov svojho života nič. Rovnako efektívne som vo svojom podvedomí potlačil aj vraždy, ku ktorým som sa teraz priznal a ktoré vyšetruje sundsvallská polícia.“

Thomas Quick nešetril chválou na lekárov, ktorí mu pomohli rozpamätať sa na potlačené spomienky na vraždy. Zveril sa, ako ho v tom bolestivom procese terapie podporovali.

„Za to, čo som spáchal, cítim neskutočnú vinu, smútok a úzkosť. Takmer sa to nedá uniesť, no za svoje skutky preberám plnú zodpovednosť. Zločiny, za ktoré sa cítim byť vinný, sa už nedajú odčiniť, ale aspoň sa k nim môžem priznať. Som pripravený tak urobiť v najväčšej možnej miere.“

Quick vysvetlil, že neutiekol preto, že by chcel spáchať ďalšie trestné činy, chcel skončiť so životom.

„Keď sme sa s kamarátom rozdelili, presedel som trinásť hodín s odpílenou brokovnicou namierenou striedavo na čelo, do úst a do hrude. Nedokázal som to. Dnes chcem prevziať zodpovednosť za svoju minulosť. Možno to bol práve pocit zodpovednosti, čo mi zabránil v samovražde. Donútil ma vzdať sa polícii. Chcel by som tomu veriť.“

Charles Zelmanovits

Osemnásteho októbra 1994 podal prokurátor Christer van der Kwast na súde v Piteå obžalobu. Sprevádzal ju krátky opis zločinného skutku:

„Quick v noci 13. novembra 1976 v lese neďaleko Piteå uskrtil Charlesa Zelmanovitsa, narodeného v roku 1961.“

Súdne konanie v Piteå sa malo začať 1. novembra. Pred prvým súdnym skúmaním v otázke Quickových priznaní odhaľovali médiá čoraz viac podrobností týkajúcich sa života sériového vraha. Zatiaľ čo zo začiatku sa o bizarné historky z Quickovho života zaujímali predovšetkým bulvárne médiá, tentoraz sa už do prípadu vložili aj seriózne denníky.

Noviny *Svenska Dagbladet* uverejnili 1. novembra článok, ktorý ilustruje, aký obraz o Thomasovi Quickovi v médiách panoval. Novinár Janne Matsson napísal:

„Thomas Quick bol piatym zo siedmich súrodencov. Otec pracoval ako ošetrovateľ na protialkoholickom, mama bola vrátnička a upratovačka na dnes už neexistujúcej škole. V súčasnosti sú obaja rodičia po smrti. [...] To, čo sa ukrývalo za vonkajšou fasádou ich domu, zostalo rodinným tajomstvom. Už keď mal Thomas Quick štyri roky, stal sa podľa vlastných slov obeťou sexuálnych chůtok otca, ktorý ho pravidelne nútil k orálnemu i análnemu sexu.

Jedného dňa sa stalo to, čo neskôr viedlo ku Quickovým morbídnyim sexuálnym predstavám. Z ničoho nič sa vo dverách zjavila matka. Keď uvidela, čo sa deje, od šoku potratila a kričala na štvorročného Thomasa, že to on nesie vinu za smrť svojho mladšieho brata.

Do obviňovania sa zapojil aj otec. Podľa neho ho Thomas zviahol.

Matkin vzťah k synovi bol odvtedy plný nenávisti. Všetku vinu za potrat zvaľovala na Thomasa, ktorý túto farchu zle znášal.

Podľa Quickových slov sa ho minimálne pri jednej príležitosti aj ona snažila zabiť a neskôr ho začala tiež znásilňovať.“

Janne Matsson ďalej konštatoval, že Quick prvú vraždu spáchal už ako tínedžer:

„Ako trinásťročný mal už otcových útokov dosť a pri poslednom pokuse o znásilnenie sa bránil. Podľa Quicka ho mal vtedy chuť zabiť, no neodvážil sa.

Namiesto toho začal otcove perverzné sexuálne úchylky napodobňovať, a to s ešte väčším sadizmom. O pol roka neskôr, keď mal štrnásť rokov, zavraždil vo Växjö rovesníka. [...] O tri roky na to, 16. apríla 1967, sa ďalšou obeťou Thomasa Quicka stal trinásťročný chlapec.“

Médiá už od začiatku vychádzali z presvedčenia, že Quick je vinný. A to napriek tomu, že v tom čase ešte nebol obvinený a už vôbec nie obžalovaný či odsúdený za žiadnu vraždu. To isté sa týkalo aj rodičov, ktorých vinili zo systematického zneužívania, z násilia a pokusu o vraždu syna.

Postoj médií v tom období sa dá vysvetliť tromi faktormi: Po prvé, Thomas Quick sa priznal, po druhé, prokurátor Christer van der Kwast kategoricky tvrdil, že existujú ďalšie dôkazy, ktoré Quicka spájajú s ďalšími zločinmi, a po tretie, tieto vyjadrenia sa miešali s informáciami o sexuálnych napadnutiach, ktorých sa mal Thomas Quick preukázateľne dopustiť na štyroch malých chlapcoch v roku 1969. Veci nepomohol ani citát z posudku súdneho psychiatra o nebezpečnosti Quicka.

Takto vznikol kompletný a v istom zmysle logický životný príbeh o obľudnom vrahovi, ktorý bol obžalovaný z prvej zo série vražd.

Článok denníka *Svenska Dagbladet* znovu citoval ústavného psychiatra, ktorý Quicka vyšetroval v roku 1970 a podľa ktorého trpel „ťažkou sexuálnou perverzitou typu pedofília cum sadismus“.

Za zneužívanie chlapcov odsúdil Quicka súd vo Falune na ústavnú liečbu. Po štyroch rokoch lekári jeho duševný stav vyhodnotili ako natoľko dobrý, že ho prepustili na slobodu. Quick mal vtedy dvadsaťtri rokov.

„Pri spätnom pohľade, samozrejme, vidieť, že to rozhodnutie nebolo správne,“ zakončil novinár a nezabudol ešte naznačiť pravdepodobnú Quickovu vinu v prípade vraždy Charlesa Zelmanovitsa:

Z ústavu vypustili odistený granát plný zadrživanej úzkosti, ktorá Quicka a jeho homosexuálneho kumpána zaviedla do Piteå, kde zneuctili, zavraždili a rozštvrtili pätnásťročného chlapca.

Napriek tomu, že mnoho nechutných detailov už zverejnili noviny, bolo pre prítomných stretnutie s Thomasom Quickom na súde v Piteå šokujúcim zážitkom. Novinári sa predhánali vo vyjadreniach zhnusenía a odporu z obvineného monštra.

„Ako môže byť niekto taký krutý?“ znel nadpis v *Expressene* po prvom dni pojednávania. Pelle Tagesson, ich interný expert na Quicka, napísal:

„Ak vieme o všetkých tých hrôzach, ktorých sa Thomas Quick na svojich obetiach dopustil, a ak sme niekedy počuli jeho hlboký, zverský rev, ostáva nám už len spýtať sa: je to skutočne človek?“

Scény, ktoré sa včera odohrali na súde v Piteå, určite patria k tým najhorším, aké kedy švédske súdne miestnosti zažili.

Thomas Quick, muž zo Säteru, stál pred súdom obvinený z vraždy Charlesa Zelmanovitsa.

Plakal, no neľutoval ho nikto.“

V *Aftonbladet* sa Kerstin Weiglová vyjadrila, že Thomasa Quicka „nie je možné pochopiť“. Našťastie bol na mieste odborník na spomienky Sven Åke Christianson, aby vysvetlil, čo obyčajní ľudia pochopiť nedokázali.

„Nemyslím si, že je bežný človek schopný porozumieť jeho pohnútkam. Sú nepochopiteľné, práve preto v nás vzbudzujú odpor.“ Dodal, že i napriek tomu v jeho konaní existuje určitá „logika“.

„Quicka od štyroch rokov zneužíval otec. Ukradli mu detstvo. Svojmu strachu nedokáže čeliť, a tak sa snaží preniesť ho na druhých. Žije v predstave, že ak niekoho pripraví o život, po-

môže mu to zmeniť ten vlastný. Pocit úľavy je však len dočasný, a preto musí zabíjať znovu.“

Už po prvom dni hlavného pojednávania sa zdali všetky pochybnosti ohľadom Quickovej viny fuč:

„Ten muž je sériový vrah, pedofil, nekrofil, kanibal a sadista. Je vážne mentálne chorý,“ píše *Aftonbladet*.

Na súde sa premietalo video natočené v lese neďaleko Piteå, kde sa s Quickom konala previerka výpovede na mieste. Obžalovaný na ňom s plačom srdcervúco stonajúc vysvetľoval, ako zavraždil a rozštvrtil Charlesa Zelmanovitsa. Tento obraz nenechal nikoho v súdnej sieni chladným.

Kerstin Weiglová ďalej pokračovala:

„Po tom, čo som na vlastné uši počula tie zvuky, nemôžem o jeho vine pochybovať. Jeho reč bola zmätená a vety z neho vychádzali v hlbokých krčoch, akoby vracal. Áno, určite hovorí pravdu.“

Quickovi sa po sedemnástich rokoch od vraždy podarilo identifikovať miesto, kde sa našli časti chlapcovho tela. Sadol si na kameň, na ktorom zneuctil a rozštvrtil jeho telo, a dopodrobna opísoval, kam ktorú časť ukryl.“

Proces na súde v Piteå v novembri 1994 znamenal pre prokurátora Christera van der Kwasta jednoducho vyhratú bitku. Súd jednohlasne uznal Thomasa Quicka za vinného z vraždy Charlesa Zelmanovitsa.

Posilnení týmto výsledkom, pokračovali vyšetrovatelia v rozpletaní ďalších prípadov. Doteraz sa zameriavali na kontrolu Quickových aktivít v čase všetkých nevyriešených vrážd a nevyjasnených zmiznutí chlapcov v krajine. Avšak ani nie týždeň po vynesení rozsudku v Piteå nabralo vyšetrovanie iný smer. Thomas Quick totiž zavolať domov Seppovi Penttinenovi, podporučíkovi policajného zboru v Sundsvalle, a povedal mu: „Asi by ste ma mali vypočuť v súvislosti s dvojnásobnou vraždou v norrbottenskom kraji spreď asi desiatich rokov. Spomínam si, že som tam niekedy v tom čase bol...“

Jazero Appojaure

Marinus a Janny Stegehuisovci pochádzali z Holandska. Boli bezdetní. Mali tridsaťdeväť a tridsaťštyri rokov. Na svoju vysnenú dovolenku v severských horách si šetrili tri roky. V lete roku 1984 sa im sen konečne splnil.

Z domu v meste Almelo odišli 28. júna hneď za úsvitu. Bez zastavenia šoférovali až do Ödeshögu v kraji Östergötland, kde bývali Marinusovi príbuzní. Nemali veľa peňazí, prenocovať v hoteli si dovoliť nemohli. Po troch dňoch v Ödeshögu sa vydali ďalej na sever do Fínska, kde navštívili priateľov, ktorých spoznali v cirkevnom speváckom zbore.

Po tom, ako Janny a Marinus opustili Mustasaari vo fínskom Österbottene, namierili svoju Toyotu Corollu na sever, v ústrety skutočnému dobrodružstvu. Plánovali prejsť Laponskom až na Nordkapp a potom švédskou tundrou smerom na juh, kde chceli stanovať a oddýchnuť si. Tešili sa na rybolov, divé zvieratá a fotografovanie prírody.

Cesta sa ukázala komplikovanejšia, ako si predstavovali. Často pršalo, fúkal silný vietor a teploty sa pohybovali okolo nuly. Navyše ich otravovali komáre. Ale to najhoršie malo len prísť. Kvôli poruche motora pri Vittangi museli dvakrát zaplatiť odťahovú službu a prespať v hoteli. Účet za opravu auta bol vysoký.

S prázdnu peňaženku sa napokon vydali z Kiruny smerom na juh.

Večer 12. júla si postavili stan na výbežku v severnej časti jazera Appojaure. Janny si do denníka poznamenala:

„Boli sme v národnom parku Sjöfallet. Pekná príroda. Fotili sme. Natočili sme si soby a pri ceste sme videli hranostaja.

O 16.30 sme postavili stan v lesíku. Stále nás otravujú komáre.

Od Kiruny nám 150 kilometrov pršalo. Nakoniec sa vyjasnilo.

Teraz znovu prší.“

Za vchod do stanu postavili varič, aby nezmokol, a pripravili si jednoduchú večeru – klobásky a zelenú fazuľku.

Krátko pred polnocou v piatok 13. júla zavolať na políciu v Gällivare Matti Järvinen z Göteborgu, ktorý bol na výlete v horách. Políciu oznámil, že na odpočívadle pri jazere Appojaure našiel v stane mŕtvolu.

Na miesto okamžite vyrazil podporučík Harry Brännström a strážmajster Enar Jakobsson. Pršalo a bola polárna noc. Po osemdesiatich kilometroch dorazili na miesto, ktoré im telefonujúci opísal. Zvalený dvojmiestny stan objavili hneď. Tyče stanu opatrne postavili a odzipsovali vchod. To, čo vo vnútri uvideli, opísali v policajnej správe:

Pozdĺž západnej steny stanu leží na chrbte mŕtvola muža vo veku asi tridsať až štyridsať rokov. [...] Tvár, krk a ramená sú pokryté krvou. Pravá časť trička je v oblasti rukáva asi vo výške prs premočená od krvi. Aj na zvyšku trička sú krvavé flaky. Mŕtvy má bodné alebo rezné rany na pravom ramene, pravom predlaktí, ľavej časti krku a pravej časti hrude v oblasti bradavky. Nad ústami sa pravdepodobne nachádza tržná rana. [...]

Napravo od muža, v smere od vchodu, leží telo ženy. Hlava, obrátená doprava, sa nachádza približne v oblasti mužovej panvy. Mŕtva leží na pravom boku a telo je zohnuté takmer v deväťdesiatstupňovom uhle. Ľavá ruka je natiahnutá a od trupu prehnúť do štyridsaťpäťstupňového uhla. Horná časť tela je zabalená do vzorovanej prikrývky, na ktorej leží mužovo telo. Prikrývka je značne zakrvavená.

Pred stanom polícia našla pravdepodobnú vražednú zbraň – tenký filetovací nožík značky Falcon, vyrobený vo Švédsku. Odlomená čepeľ sa neskôr našla pri paži ženy. Zlomila sa po silnom náraze do kosti.

Medzi vchodom do stanu a jazerom stála bledozelená Toyota Corolla s holandskou poznávacou značkou. Auto bolo zamknuté,

vnútri bol poriadok. Nič nenasvedčovalo tomu, že by sa do vozidla niekto pokúšal vlámať.

Polícii sa mŕtvych podarilo identifikovať rýchlo. Nálezy na mieste naznačovali, že išlo o dvojnásobnú vraždu z čírej nepríčetnosti.

Telá nasledujúci deň previezli do Umeå, kde na nich súdny lekár Anders Eriksson vykonal rozsiahlu pitvu. V oboch pitevných protokoloch opísal množstvo bodných a rezných rán.

Vyšetovatelia dospeli k záveru, že vrah bodal spiaci pár naslepo cez látku stanu. Obaja sa pri útoku zobudili, čo naznačovali obranné poranenia na rukách. Ani jednej z obetí sa nepodarilo ani len dostať sa von zo spacáka. Zdalo sa, že všetko sa udialo veľmi rýchlo.

Správa o vražde Švédskom otriasla. Najhoršie na tom celom musela byť zbabelosť páchatela, ktorý sa v noci prikradol k neznámemu bezbrannému spiacemu páru. Alebo to bola anonymita útoku? Vrah obete dobodal cez tenkú látku stanu. Stegehuisovci ani nemohli tušiť, čo sa deje a kto ich napadol. Množstvo bodných rán vypovedalo o ukrutnej nenávisti. No ostatné nálezy na mieste činu naznačovali, že páchatel nemal žiadny motív. Dokonca sa na vražde ani nijako neobohatil. Dvojnásobná vražda manželov Stegehuisovcov bola v každom prípade taká zvláštna a chorá, že sa jej mohol dopustiť len šialenec.

Beštiálny útok vo švédskej divočine vzbudil pozornosť aj za hranicami. Počas nasledujúceho vyšetrovania polícia vypočula približne tisíc osôb, no bezvýsledne.

Po vyriešení zdĺhavých prípadov sa väčšinou ukáže, že páchatel celý čas figuroval vo vyšetrovacích spisoch. Po mužovi, čo sa k vražde o desať rokov neskôr priznal, v nich však nebolo ani slova. Ďalšia vec, nad ktorou si vyšetovatelia lámali hlavy, bolo to, že Thomas Quick, ktorý doteraz vraždil výlučne chlapcov, sa zrazu priznal k vražde páru tridsiatnikov.

Prvé vypočúvanie sa konalo 23. novembra 1994. Thomas Quick vypovedal, že sa vydal z Falunu vlakom do Jokkmokku. Vyznal sa

tam, pretože v rokoch 1971 – 1972 navštevoval Sámsku ľudovú školu. Spreď Múzea sámskej kultúry ukradol bicykel a vydal sa na cestu bez konkrétneho cieľa. Náhodou sa ocitol na ceste z Porjusu do Národného parku Stora Sjöfallet.

Na odpočívadle pri jazere Appojaure zbadal Stegehuisovcov. Neskôr večer na nich zaútočil loveckým nožom, ktorý mal pri sebe.

Quickov opis bol vágny. Sám dokonca zdôraznil, že nevie, či sa vraždy dopustil. Nebol si istý hlavne pre spôsob násilia, no pochyboval aj preto, že jednou z obetí bola žena.

Pri druhom vypočúvaní Quick svoju výpoveď zmenil. Tentoraz tvrdil, že mal pomocníka, s ktorým si v Jokkmokku dohodol stretnutie. Mal ním byť políciai dobre známy kriminálnik menom Johnny Farebrink, ktorý na rozdiel od Quicka vo vyšetrovacích spisoch figuroval.

Thomas Quick uviedol, že si vzali Farebrinkovo Volvo Pickup a vydali sa k Appojaure, kde spolu zavraždili Stegehuisovcov. Pri ďalších výsluchoch boli Quickove výpovede čoraz detailnejšie. Quick uviedol, že sa stretol s bývalým spolužiakom a spolu s Johnnym navštívili v Porjuse ešte jednu osobu.

Údaj, že Quick mal pri vražde Stegehuisovcov pomocníka, prenikol do médií. Johnny Farebrink si v tom čase odpykával desaťročný trest za inú vraždu, a keď ho *Expressen* požiadal o komentár ku Quickovej výpovedi, povedal: „Sú to len debilné výmysly! Toho človeka nepoznám, nikdy som sa s ním nestretol.“

Po štvormesačnom vyšetrovaní si bol však prokurátor Kwast istý. „Priznanie Thomasa Quicka sa zhoduje so zisteniami vyšetrovateľov,“ vyjadril sa v *Expressene* 23. apríla 1995. „Môžem iba povedať, že čím hlbšie do celého prípadu prenikáme, tým viac máme dôkazov, že Quick hovorí pravdu. Thomas Quick bol v čase vraždy v blízkosti Appojaure a vďaka štúdiu na ľudovej škole v Jokkmokku sa na tom mieste vyznal.“

Thomas Quick sa priznal už k siedmim vraždám, čo z neho, ak hovoril pravdu, robilo najhoršieho sériového vraha Švédska.

Do vyšetrovania jeho vrážd sa zapojili aj dvaja skúsení policajti z tímu, ktorý v tom čase vyšetroval vraždu premiéra Olofa Palmeho, dokonca aj Hans Ölvebro, ktorý tento tím viedol. Vyšetrovanie sa tak stalo prioritou číslo jeden.

Deviateho júla 1995 odletelo z letiska Arlanda smer Gällivare špeciálne súkromné lietadlo. V luxusných kreslách sedel Thomas Quick, jeho terapeutka Birgitta Ståhleová, prokurátor Christer van der Kwast, odborník na spomienky Sven Åke Christianson a ešte niekoľko ďalších policajtov a ošetrovateľov. Čakala ich rekonštrukcia vraždy manželov Stegehuisovcov.

V lietadle sedel aj Gunnar Lundgren, Quickov advokát. Keďže išlo o mediálne najsledovanejšie a najprestížnejšie vyšetrovanie, nebol už obyčajný malomestský advokát, akým bol Lundgren, samozrejmosťou. Po porade Seppa Penttinena s Christiansonom rozhodli, že Lundgrena vystrieda známy advokát Claes Borgström. Ten ponuku prijal, no práve odišiel na päťtýždňovú dovolenku, a tak Gunnarovi Lundgrenovi láskavo dovolili zaujať jedno z kožených kresiel v lietadle.

Nasledujúci deň viedol Thomas Quick policajných vyšetrovateľov smerom k Porjusu. Neskôr skupina odbočila na lesnú cestu vedúcu k odpočívadlu pri jazere Appojaure. Tam už policajní technici miesto činu pripravili presne tak, ako vyzeralo v noci 13. júla 1984. Na mieste bol aj Hans Ölvebro a podporučička Anna Wikströmová.

Prenosný varič, spacie vaky a ďalšie rekvizity boli usporiadané presne ako v čase vraždy. Na okraji lesa stál z Holandska dovezený stan, navlas podobný tomu, v ktorom spali manželia Stegehuisovci v tú osudnú noc. Vnútri ležal na mieste Marinusa Stegehuisa nľavo Ölvebro, zatiaľ čo Anna Wikströmová zaujala miesto Janny Stegehuisovej napravo.

Ozbrojený drevenou paličkou, ktorá mala predstavovať nôž, sa Thomas Quick prikradol k stanu. Hodil sa naň a hlava-nehlava bodal do látky. Potom vnikol dovnútra. Vrčal a reval, zatiaľ čo Anna Wikströmová vydesene kričala o pomoc. Quicka museli spacifickovať a rekonštrukciu prerušiť.

Jeho počínanie sa v ničom nezhodovalo so známymi faktami o priebehu vraždy.

Po prestávke sa rekonštrukcia začala odznova. Thomas Quick sa tentoraz mimoriadne sústredil. Všetko prebehlo tak, ako polícia predpokladala, že sa skutočne stalo. Po pokojnom rozhovore s Penttinenom dokázal Quick opísať každé jedno bodnutie. Vysvetlil, čo v tom čase robil jeho pomocník Johnny Farebrink, a ukázal, ako stan rozpáral, aby sa dostal dovnútra.

Po siedmich hodinách rekonštrukciu ukončili. Vyšetrovatelia aj prokurátor boli s výsledkom spokojní. V *Expressene* z 12. júla sa písalo:

„Šlo to veľmi hladko,“ komentoval Kwast, podľa ktorého Quick počas rekonštrukcie dokázal, že to bol skutočne on, kto holandský manželský pár zavraždil.

„Chcel aj detailne opísať, ako sa to celé stalo.“

Aké skúsenosti a okolnosti viedli k tomu, že sa z malého Stureho Bergwalla stal sadistický sériový vrah Thomas Quick, sa snažilo vysvetliť čím ďalej, tým viac skutočných aj samozvaných odborníkov. Uznávaná novinárka Kerstin Vinterhedová v denníku *Dagens Nyheter* opísala domácnosť, v ktorej Quick vyrastal, ako „tichú a úplne uzavretú pred svetom. Nechodili k nim návštevy a v okolí sa nikdy nehrali deti.“

Znovu sa prepieralo Quickovo detstvo, vyznačujúce sa sexuálnym násilím zo strany otca a krutosťou matky, ktorá sa ho údajne dvakrát pokúsila zabiť. Thomas Quick sa údajne stal vrahom po poslednom zneužití otcom. Vraj k nemu došlo v lese, keď mal Quick trinásť rokov. Thomas chcel otca zabiť. Keď však jeho vetché telo zbadal so stiahnutými nohavicami, prišlo mu ho ľúto.

„Ušiel som a zdá sa mi, akoby som dobehol až do Växjö, kde som o pol roka na to, ako štrnásťročný, prvýkrát vraždil,“ vysvetľoval Quick.

„Chceli ste tým vlastne zabiť sám seba, je to tak?“ pýtala sa Kerstin Vinterhedová.

„Áno, zavraždil som vlastne sám seba,“ prikývol Quick.

V prípade tejto ako aj ďalších vražd bol Thomas Quick považovaný zároveň za obeť i vraha. Vraždy mali znamenať znovuprežitie násilia, ktorému bol vystavený v detstve. Na tomto teoretickom modeli sa zakladala Quickova terapia na klinike a tento naratív prevzali aj vyšetrovatelia.

Quickovi súrodenci a ich deti si mohli o strašných opisoch nepochopiteľného násilia v ich rodine len bezmocne čítať v novinách. Bergwallovcovia sa o Sturem prestali rozprávať. V prípade nutnosti ho označovali iniciálami „T. Q.“. Sture Bergwall pre nich už neexistoval.

Mlčali dlho, no v roku 1995 úlohu hovorca rodiny prevzal najstarší brat Sten-Ove Bergwall. V knihe *Môj brat Thomas Quick* predstavil svoju verziu detstva v rodnom dome. Spochybnil v nej bratove traumatické spomienky a hovoril tým za celú rodinu Bergwallovcov.

„Nepochybujem o tom, že jemu to môže pripadať skutočné. Ale vybavovanie si falošných spomienok počas terapie je známa vec,“ uviedol pre *Expressen*. Čitateľov uistil, že jeho rodičia by sa nikdy nedopustili toho, z čoho ich Quick obviňoval.

Sten-Ove vysvetlil, že zámerom jeho knihy nebolo zarobiť, ale vziať si späť detstvo, o ktoré ho Thomas Quick svojimi vyjadreniami pripravil. Zároveň chcel svojim mŕtvym rodičom dať zadosťučinenie, keďže sami sa proti obvineniam brániť nemohli.

„Netvrdím, že sme boli ideálna rodina, no ani jeden z mojich súrodencov si nepamätá, že by sa niečo podobné stalo. Neboli sme ničím zvláštni, ani tajomní. Stretávali sme sa s ľuďmi, veľa sme cestovali a cez víkendy, na sviatky a narodeniny sme navštevovali príbuzných.“

O vraždách, ku ktorým sa Thomas Quick priznal, nemal Sten-Ove žiadne pochybnosti.

„Keď som sa dopočul, že sa niekto priznal k vražde Johana Asplunda, inštinktívne som tušil, že to bol môj brat. A som si istý, že odhalia viac prípadov.“

V januári 1996 sa začal na súde v Gällivare proces ohľadom dvojnásobnej vraždy pri Appojaure. V Piteå požiadal Thomas Quick v čase

jeho vlastnej výpovede o uzavretie súdnej siene, no v Gällivare vystupoval sebavedomo. Pred prítomnými vierohodne opísal priebeh vraždy holandského manželského páru. Hovoril, že pôvodne mal v pláne vyhladnúť si nejakého tínedžera, a preto sa vydal do Jokkmokku. Tam natrafil na skupinu mladých Nemcov. Jedného z nich si vybral za obeť.

Na ukradnutom dámskom bicykli sa vybral k obchodnému domu, kde stretol „podlého a hlboko deprimovaného blázna s nožom,“ ako opísal Johnnyho Farebrinka. Po pitke sa spolu vydali k Appojaure, kde stanovali manželia Stegehuisovci. Podľa Quicka mal Farebrink „averziu“ na Holanďanov, zatiaľ čo Quick si čoraz viac robil chůtky na mladého Nemca z Jokkmokku. Keď natrafil na manželov, Quickovi napadlo, že chlapec je ich synom.

„Keď žena na moju priamu otázku svojho syna zaprela, vošla do mňa strašná zlosť,“ vysvetľoval Quick v súdnej sieni.

Vražda manželov, ktorá sa zo začiatku javila ako nezmyselná, zrazu dávala istú logiku, aj keď zvrátenú.

„Snažil som sa ju postaviť, aby sa mi pozrela do tváre. Chcel som vidieť strach v jej očiach,“ pokračoval Quick. „Nevládal som však, a tak som len bodal a bodal.“

Obhajca Claes Borgström sa opýtal, čím ho žena tak rozzúrila.

„Zapretím syna, čím mi ihneď evokovala *M*, na ktorú sa dokonca fyzicky podobala,“ odvetil Quick.

Písmenom *M* označoval Quick svoju matku. Vražda ženy tak predstavovala vraždu jeho vlastnej matky.

Príbuzný Stegehuisovcov, u ktorého manželia bývali prvé dni dovolenky, pricestoval do Gällivare, aby si vypočul, prečo museli Janny a Marinus zomrieť. Po tom, čo si vypočul Quickovu výpoveď k dvojnásobnej vražde, skonštatoval pre *Expressen*: „Quick je sviňa, nemá právo žiť.“

Rozsudok v prípade dvojitej vraždy pri Appojaure ani zďaleka nevyzeral jednoznačne. Viaceré časti Quickovej výpovede vzbudzovali otázky, predovšetkým čo sa týkalo spolupáchateľa. Vyšetrova-

telia nenašli nikoho, ani nič, čo by Quickovo tvrdenie podporilo: nikto ich spolu nevidel a údajnú pitku popreli ďalší svedkovia. Preto nakoniec Farebrinka v prípade neobžalovali.

Jedna miestna maliarka, ktorá v 70. rokoch s Quickom navštevovala ľudovú školu, však vypovedala, že si je takmer istá, že Quick v čase vraždy videla na vlakovej stanici v Gällivare.

Quickovu prítomnosť v Jokkmokku deň pred vraždou súd považoval za podloženú výpoveďou majiteľky ukradnutého bicykla. Potvrdila aj to, že prehadzovačka na bicykli bola pokazená, čo sa zhodovalo s Quickovou výpoveďou.

Seppo Penttinen, ktorý viedol všetky výsluchy s Quickom, na súde vysvetlil, prečo obžalovaný zmenil počas vyšetrovania výpoveď. Podľa Penttinená Quick „chránil svoju psychiku tým, že si vymyslel verziu, ktorá s pravdou len hraničila. V najdôležitejších aspektoch činu však boli Quickove spomienky jasné a zreteľné,“ uviedol ďalej Penttinen.

Sven Åke Christianson vysvetlil, že Quick má problém o spáchaných vraždách hovoriť. Dôvodom sú dva protichodné mechanizmy ľudskej mysle. Pamätanie si nepríjemných zážitkov na jednej strane plní funkciu dôležitú pre prežitie. Na druhej strane „nemôžeme si donekonečna pamätať všetko to utrpenie, čo sme zažili. Zabúdanie je v tomto prípade dôležité,“ vysvetlil Christianson.

Christianson pamäťové funkcie Thomasa Quicka vyšetril a vyhlásil, že sú normálne. Takisto uviedol, že nič nenasvedčuje tomu, že by v tomto prípade išlo o falošné priznanie.

Súdny lekár a kriminalistický technik dosvedčili, že Quick pri výsluchoch opísal všetky väčšie zranenia, ktoré manželia Stegehuisovci utrpeli, a jeho výpoveď potvrdili aj technické nálezy.

Na súd urobila dojem aj výpoveď Seppa Penttinená, ktorý uviedol, že Quick už pri prvých výsluchoch vedel opísať miesto činu. V rozsudku sa písalo: „Na základe uvedeného dospel súd k záveru, že niet najmenších pochybností o tom, že Quick sa daného činu dopustil. Okolnosti nasvedčujú tomu, že išlo o trestný čin vraždy.“

Týmto bol už Thomas Quick odsúdený za tri vraždy. No vyšetrovanie bolo len na začiatku.

Yenon Levi

Všeobecne uznávaná definícia sériového vraha pochádza od amerického FBI, podľa nej ide o človeka, ktorý sa dopustil troch alebo viacerých vrážd pri rôznych príležitostiach. Viacnásobné vraždy, medzi ktorými neexistuje tzv. „obdobie vychladnutia“, sú na druhej strane podľa FBI klasifikované ako „záchvatové“.

Thomas Quick bol zatiaľ odsúdený „iba“ za tri vraždy, ktoré sa udiali pri dvoch rôznych príležitostiach. Tým nespĺňal formálne kritériá definície sériového vraha. Počas vyšetrovania vrážd pri Appojaure sa však zoznam jeho priznaní značne rozšíril a teraz ho už mohli pokojne považovať za budúceho sériového vraha.

Nepriзнаl sa k nim však vždy najprv polícii. Pelle Tagesson z *Expressenu* v auguste 1995 verejnosti odhalil, že Thomas Quick v jednom rozhovore pripustil, že „vraždil v Skáne“, a naznačil, že je zodpovedný za sadistickú sexuálnu vraždu deväťročnej Helén Nilssonovej v Hörby v roku 1989. V tom istom rozhovore sa zároveň priznal k vražde dvoch chlapcov v Nórsku a dvoch mužov v strednom Švédsku.

Christer van der Kwast bol značne nahnevany, že Quick obišiel terapeutov aj vyšetrovateľov a kontaktoval priamo médiá.

„Môžem len dúfať, že sa prizná aj mne,“ komentoval.

Tým, že sa o ďalších vraždách vyjadroval nejasne a v náznačkoch raz polícii, raz terapeutom a inokedy zas novinárom, rozohral Quick hru na mačku a myš, ktorá už neliezla na nervy iba Kwastovi.

Médiá vo vyšetrovaní zohrávali síce dôležitú, no nejasnú úlohu. Thomas Quick sa mohol stretávať, s kým chcel, a vždy čítal, čo sa o ňom píše. Christer van der Kwast musel akceptovať fakt, že sa o „nových“ vraždách v kraji Dalarna dozvedel z *Expressenu*. Vyšet-